

KÉT NEMZEDÉK OSZTÁLYNÉVSORAI RAGADVÁNYNEVEKKEL

Régi, a tudatom mélyén szunnyadó emlékeket ébresztett fel bennem FÉNYES ZOLTÁNNÉ adatközlése a NévtÉrt, 1. számában (38-44). A Vájártanulók szólítónevei olvasása közben lelki szemeim előtt megjelent az a valamikori nyolcadik osztály, amelynek tagjaként fejeztem be az általános iskolát. Neveik felelevenítése nem okozott különösebb nehézséget; számtalan irka-firkáim között a neveket őrző kitépett füzetlap negyedszázada valami megmagyarázhatatlan következetességgel ugyanazon a helyen volt: Debrecen város utcamutatójában. Hosszú évek, évtizedek múltán magam is elgondolkozom azon, mire kellett nekem ez a névsor, hiszen jómagam Földesről a fővárosi Dimitrov úti iskolába kerülve nem egészen három tanévet töltöttem csak velük együtt. Talán mint új fiú, jobban vágytam a közösségbe beépülni, amiből — lehet, hogy éppen ezért — egy kicsit mindig kimaradtam. A kötődésem ennek ellenére igen nagy volt, amit ez, az iskola befejezése után két évvel összeállított névsor is bizonyít.

A huszonnégyszáz fiú közül huszonegynek a neve mellé leírtam a ragadványnevét is. A kimaradt hátról ketten újak voltunk az osztályban, még nem volt elég idő, hogy valamilyen ránk illő nevet kiérdemeljünk. Diákneveink kizárólag osztályunk belső életéhez tartoztak, másik osztálybelinek, felnőtteknek, különösen tanárnak tilos terület volt. Túlnyomó részét a mindennapos érintkezéseink alkalmával használtuk. Kettő-három teljesen kiszorította a hivatalos nevet, de volt olyan is, amelyeket csak alkalmanként használtunk, vagy nem az egész osztály, hanem egy szűkebb baráti kör használt csak egymás között, s olyan is akadt, amely csak egyszer-kétszer hangzott el a tanévben.

Iskolánk vonzaskörzete a II. kerülethez csatolt Pesthidegkút egyes részeiből (Remetekertváros és Máriaremete, valamint a Nagykovácsitól elcsatolt Adyliget — azelőtt Tiszakertváros) állt. Ezek viszonylag új települések lévén az egyes családok itteni megtelepedése igen ritkán történhetett két generációnál előbb, de attól függetlenül, hogy őslakosokról nem beszélhetünk, mint új beköltöző, mégis éreztem bizonyos kasztszellemet a régebben ottlakó családok, elsősorban gyermekeik részéről.

Ennyi előzmény után lássuk a Dimitrov úti általános iskola VIII. fiúosztályának a névsorát az 1953/54. tanévről — ragadványnevekkel együtt!

Dezsényi Ferenc	Deszka	Lehotay Csaba	Kacsa
Gergely József	Geci	Lénárth György	-
Gurka Jenő	Unikum	Meisther Mihály	Cuni
Harth Endre	Zenész	Menyhárth József	Menyusz
Hisenkamp Ottó	Hízottkan, Tuti	Merklin Kálmán	Dugasz, Dugó
Holl Ferenc	Sváb	Nagy Ottó	Tapi
Karacs Zsigmond	-	Papp György	Szatyor
Kocsis Gyula	-	Ranschburg Győző	Szöszike
Kurucz László	Strucc	Soltész Gyula	Csóré
Kuszál László	Szú	Suhay Sándor	Csiga
Laczina Győző	Cila	Szücs György	Szücsike
Laposa Béla	Bika	Tóth Rezső	Totya

1. Családnévből alakított ragadványnevek: Deszka, Geci, Hízottkan, Strucc, Szú, Cila, Menyusz, Szücsike, Totya.

2. Keresztnévből alakított ragadványnevek: Kacsa, Tuti.

3. Szavajárási ragadványnév: Unikum.

4. Nemzetiségre utal: Sváb.

5. Tulajdonság alapján kapott nevek: Zenész (feleléskor nagyon izgult), Bika (vaskos termetű, erős fiú volt), Szatyor (táska helyett szatyorral járt iskolába), Szöszike (szőke haja volt).

6. Tisztázatlan eredetűek: Cuni (otthoni becenev), Csiga, Csóré, Dugasz, Dugó, Tapi.

A neveket csoportosítottam használatuk gyakorisága szerint is.

1. Általánosak: Deszka, Szú, Cila, Menyusz, Totya, Cuni, Csiga.

2. Gyakoriak: Geci, Sváb, Zenész, Bika, Szatyor, Dugasz, Dugó, Tapi, Csóré.

3. Ritkábban használtak: Hízottkan, Strucc, Szücsike, Kacsa, Tuti, Unikum.

4. Csak elvétve használt név: Szöszike.

Gépelés közben jött az a gondolatom, hogy három általános iskolás fiamat is bevonom a ragadványnevek gyűjtésébe. A két kisebb (második és negyedik osztályos) nem állt kötélnek, illetve azzal hárította el, hogy náluk csak egy-két gyereket hívnak a többiek másképpen, nem a keresztné vagy családnévükön. A legnagyobb, a hatodik osztályossal sikerült elfogadtatni a tervem. Kicsit mosolyogva, de a legnagyobb szolgálatkészséggel mondta az adatokat. Harminchat gyerek közül huszonnégynek van „beceneve” — az ő szóhasználata szerint. Harmadik éve jár ebbe a teljesen újonnan alakult osztályba. A Kőbánya Újhegyi úti lakótelepnek ebbe az iskolájába a fővárosnak szinte minden kerületéből kerültek gyerekek, és szinte az első perctől kezdve megindult közöttük a ragadványnévadás.

Lássuk tehát az Újhegyi sétányi általános iskola VI. osztályának a névsorát az 1979/80. tanévről — ragadványnevekkel!

Átoli Andrea	Kisátok	Kovács György	Kakas
Bányai Imre	Bányász,	Krajcsi Ágnes	Csöves
	Bányarém	Lengyel Csaba	-
Bátli Krisztina	-	Lénárth János	-
Bíró István	-	Magyaróvári Attila	Mogyi, Mogyoró
Császár Lilla	-	Mészely Csaba	Egér
Csonka Mária	Tehénmarsall	Ormosy Ervin	Csuha, Csuhas
Egri Beáta	-	Nohalka Hajnalka	-
Fornai Krisztina	-	Patai István	Patkány
Gömöri Erzsébet	-	Pataricza Mónika	Kukorica
Gréger István	Bozsó, Döni	Prokop Iván	-
Haiser Eleonóra	-	Pucher Péter	Pucér
Horváth Róbert	Hájbüfé	Schulcz István	Sulci
Jóna Erika	Zsiráf	Sleiszt Lóránt	Kopasz
Karacs Zsigmond	Kacsa	Szabó Mónika	Csöves
Kasuba Ildikó	Falisuba	Varga Attila	Szarka
Kaszás Rudolf	Kasza	Velegi Mária	Csicska
Korcz László	-	Vér Andrea	Csöves
Kovacsics Erika	Kovakó		

1. Családnévből alakított ragadványnevek: Kisátok, Bányász, Bányarém, Falisuba, Kasza, Kovakó, Mogyi, Mogyoró, Patkány, Kukorica, Pucér, Sulci.

2. Tulajdonság alapján kapott nevek: Tehénmarsall (kövér), Hájbüfé (kövér), Zsiráf (magas), Egér (vékonyhangú), Csöves (többször is előfordul: szűk nadrágban jár), Kopasz (egyszer nagyon megnyírták).

3. Tisztázatlan eredetűek: Bozsó, Döni, Kacsa, Kakas, Csuha, Csuhas, Szarka, Csicska.

Gyakoriságuk szerinti csoportosításban:

1. Általánosak: Bányász, Kacsa, Kasza, Mogyi, Mogyoró, Egér, Patkány, Kopasz.

2. Gyakoriak: Bozsó, Döni, Kukorica.

3. Ritkábban használtak: Zsiráf, Kovakó, Kakas, Csuha, Csuhas, Pucér, Csöves, Csicska.

4. Csak csúfolódáskor használtak: Bányarém, Hájbüfé, Falisuba, Szarka.

5. Csak egy-egy tanár által használtak: Kisátok, Sulci.

Meglepő különbségeket és sok egyezést találunk a két nemzedék névhasználatában. Ma nincs keresztnévi eredetű a diáknevek közt. A ritkán, elsősorban csúfoláskor használt nevek ma egy kissé durvábbak, bántóbbak, pedig koedukált osztály a nemzedékkel ezelőtti fiúosztállyal szemben. Több azonban a hasonlóság, s a tanulság, hogy nem vesznek ki a ragadványnevek a használatból.

KARACS ZSIGMOND